

Úvod

Tradiční konferenci s mezinárodní účastí Slezské dny preventivní medicíny uspořádala ve dnech 21. – 23. března 2018 Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Ostrava. Konference, která letos probíhala již po osmnácté, byla zařazena do systému celoživotního vzdělávání ve zdravotnictví a proběhla opět v areálu horského hotelu Sepetná v Ostravici. Záštitu nad ní převzali hlavní hygienička ČR, hejtmán MSK a Česká lékařská komora.

Po slavnostním zahájení a přivítání hostů MUDr. Helena Šebáková, ředitelka Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě, předala slovo hlavnímu hygienikovi Slovenska, Mgr. RNDr. MUDr. Jánovi Mikasovi, Ph.D., který přítomné pozdravil a seznámil s aktuální situací v oblasti ochrany veřejného zdraví na Slovensku. Následovala prezentace MUDr. Aleny Šteflové, Ph.D., MPH (MZ ČR) zaměřená na závěry Šesté ministerské konference WHO „Životní prostředí a zdraví“, která proběhla 13. – 15. 6. 2017 v Ostravě. Závěrem této konference přijali delegáti dokument Ostravská deklarace, obsahující kroky pro zlepšování životního prostředí a zdraví obyvatel jednotlivých zemí. MUDr. Helena Šebáková pak uvedla výzvy v ochraně veřejného zdraví v Moravskoslezském kraji, zdůraznila potřebu validních informací, které mohou posloužit jako podklad při tvorbě zdravotní politiky regionu. V další prezentaci MUDr. Veronika Mičulková (SZÚ Praha) seznámila přítomné s dokumentem „Nový Národní program problematiky HIV/AIDS v ČR na období 2018–2022“, který byl přijat vládou ČR na konci roku 2017.

Problematika očkování

V dopoledním programu zazněly příspěvky věnované závažnému tématu očkování. Prof. MUDr. Henrieta Hudečková, Ph.D., MPH (Jeseniova LF Martin, SR) zmínila výskyt spalniček v Bratislavě v prosinci 2017, kde došlo k přenosu onemocnění v čekárně infekční kliniky. V další prezentaci lek. med. Urszula Mendera–Božek (WSSE Katowice) seznámila posluchače s problematikou „Očkování v Polsku a problémy s ním související“, kdy po zavedení povinného očkování proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám v roce 2004 došlo v roce 2016 ve Slezském kraji k významnému poklesu počtu hlášených případů. Proočkovanost dětí ve věku 0–3 byla pouze 97,99 % a v následujících letech klesala z důvodu odmítání povinného očkování. V prezentaci „Proč očkovat v graviditě proti pertusi“ MUDr. Alena Zjevíková, Ph.D. (FN Ostrava) informovala, že současné očkovací schéma hexavakcínou není dostačující v prevenci černého kašle v nejmladších věkových skupinách a nečastějším zdrojem nákazy pro dítě je matka. Ideální je očkování proti pertusi kombinovanou vakcínou v 3. trimestru gravidity, což vede k načasování protilátkové odpovědi matky a k přenosu pasivních mateřských protilátek proti pertusi do krevního oběhu plodu.

Infekční epidemiologie

Odpolední blok přinesl zajímavé informace v oblasti zvládání infekčních onemocnění. MUDr. Vlastimil Jindrák (SZÚ Praha) přednesl příspěvek o implementaci požadavků Doporučení rady EU z roku 2009 na národní úrovni prostřednictvím metodického návodu – Program prevence a kontroly infekcí ve zdravotnických zařízeních poskytovatelů akutní lůžkové péče. V dalších sděleních zazněly výsledky prevalenční studie infekcí souvisejících se zdravotní péčí na chirurgických odděleních zdravotnických zařízení v Moravskoslezském kraji a výsledky sledování nozokomiálních nákaz v Dětské fakultní nemocnici s poliklinikou v Bratislavě. Pozornost byla věnována také surveillance *Clostridium difficile* a zkvalitnění vyšetřovacích metod v diagnostice *Clostridium difficile*. MUDr. Bc. Michal Ptáček (FN Ostrava) pohovořil o organizačně provozní stránce modelu ohledání zemřelého mimo zdravotnické zařízení, který funguje v Moravskoslezském kraji a o epidemiologické a forenzní problematice koronera.

Posterová sekce

Tradiční představení posterů v úvodu druhého dne konference mělo opět mimořádný úspěch. Autoři předali zajímavé informace o proočkovanosti populace, o možnostech prevence dětských úrazů. Část posterů byla věnována vlivu prašnosti na nemocnost a úmrtnost v MSK, obsahu pesticidních látek v pitných vodách či problematice internetového obchodu.

Výživa a zdraví

Přednáškový blok zahájila doc. MUDr. Helena Kolářová (LF UP Olomouc), která informovala o nárůstu počtu civilizačních nemocí (nejčastěji kardiovaskulárních, nádorových a metabolických) a o faktorech, kterými lze tento nárůst ovlivnit. K základním doporučením prevence vzniku civilizačních onemocnění patří kromě správné výživy dodržování optimální tělesné hmotnosti, pravidelná pohybová aktivita, nekuřáctví a absence ostatních návykových látek. Následující sdělení obsahovala praktické poznatky nutričního terapeuta a jeho působení v prevenci civilizačních onemocnění. Za důležité zásady jsou považovány zejména rovnováha mezi příjmem a výdejem energie, snížení příjmu soli, zvýšení konzumace ovoce, zeleniny, celozrnných výrobků, luštěnin a ryb. Velice poutavou přednášku na téma „Epigenetika a obezita v dětském věku“ přednesl MUDr. Jan Boženský z Vítkovické nemocnice Ostrava. Epigenetika je obor zabývající se reverzibilní změnou funkce genu bez závislosti na změně jaderné DNA (mění se fenotyp, bez změny zůstává genotyp). Tyto změny se mohou mezigeneračně přenášet a být jednou z příčin některých civilizačních nemocí. Mnohé studie dokazují, že nesprávná výživa těhotných způsobuje, že jejich potomci v dospělosti mají vyšší riziko hypertenze, KVO a DM II. typu.

Obezita, jako rizikový faktor vzniku syndromu spánkového apnoe obstrukčního typu byla dalším závažným tématem konference. Bylo zjištěno, že vzestup BMI o 1 kg/m² zvyšuje riziko vzniku tohoto syndromu až o 30 %. Zajímavá zjištění vyplynula rovněž ze studie týkající se problematiky dlouhodobého přívodu vitamínu D z obvyklé české diety. Populace ve věku 4–90 let nesplňuje současná výživová doporučení. Pouhou úpravou jídelníčku nelze doporučenou denní dávku vit. D splnit, je možnost doplnit potřebu tohoto vitamínu potravinovými doplňky či fortifikovanou stravou. Významným zdrojem je také endogenní syntéza vitamínu D v kůži pomocí UVB záření.

Nutrice a bezpečnost potravin

V souvislosti se zajištěním výroby bezpečných potravin vystoupila MUDr. Pavla Svrčinová (HS HL. m. Prahy), která nás seznámila se stavem implementace postupů na principu HACCP v zařízeních společného stravování na území města Praha. Evropská legislativa vyžaduje od provozovatelů potravinářských podniků vytvoření a zavedení těchto postupů s cílem minimalizace nebezpečí při výrobě a distribuci potravin. Současný stav ukazuje, že nedodržení tohoto požadavku patří mezi nejčastější závady zjišťované při kontrolách. Následující prezentace obsahovala zajímavé zkušenosti z epidemiologických šetření alimentárních onemocnění způsobených noroviry ze sušených rajčat a zárodky salmonel potvrzených v domácím tiramisu a bramborovém salátu.

Velmi závažné problematice snižování rizik kontaminace diety toxickými látkami z výrobků přicházejících do styku s potravinami, se věnovala Ing. Jitka Sosnovcová (SZÚ Praha). Jedná se zejména o chemické látky, které mohou být karcinogenní, genotoxické nebo toxické pro reprodukci. Evropská komise hledá řešení, jak účinně zajistit zdravotní nezávadnost těchto výrobků a přitom nebrzdit inovaci a vývoj potravinářských obalů.

Pitná voda

Pravidelnou součástí odborného programu konference je problematika pitné vody. Ing. Dana Vejmelková, Ph.D. (VŠCHT Praha) se v úvodní přednášce zabývala alternativními metodami detekce mikrobiální kontaminace pitných vod. Snahou těchto metod je zkrátit proces detekce mikrobiálních indikátorů, což má význam především v případě havárií v systémech výroby pitných vod. Následující prezentace byla věnována kontaminaci podzemních vod pesticidními látkami. Mgr. Vít Kodeš, Ph.D. (ČHMÚ Praha) seznámil účastníky s výsledky dlouhodobého monitoringu ČHMÚ těchto látek v podzemních vodách. Znečištění podzemních vod úzce souvisí se zemědělskou činností – zejména s aplikací herbicidů na řepku, kukuřici a řepu. Využití nové technologie „Ice pigging“ při čištění vodovodního potrubí bylo prezentováno Ing. Davidem Kutým, MBA (OVaK a.s.). Jedná se o využití aplikace ledové tříště k odstraňování sedimentů a biofilmů z potrubí. Tato metoda je vhodná pro všechny trubní materiály, je provozně a časově nenáročná, tisíckrát efektivnější než běžný proplach. Zástupci společnosti SmVaK Ostrava, a.s. referovali o al-

ternativních metodách SuperSnap a MicroSnap testovaných pro urychlení detekce mikrobiálního znečištění a o dosavadních zkušenostech se zpětným využíváním dešťových vod. Základní zásadou je striktní rozdělení rozvodu užitkové vody od rozvodu vody pitné a řešení přívodu pitné vody tak, aby nemohlo dojít ke kontaminaci vody zpětným průtokem.

Zdraví a životní prostředí

Kvalita vnitřního prostředí v budovách byla předmětem sdělení MUDr. Heleny Kazmarové (SZÚ Praha). Při pobytu ve vnitřním prostředí je vnímána především teplota, vlhkost, proudění vzduchu, zápach, prašnost, hluk, osvětlení, u citlivých osob rovněž elektromagnetické pole a ionizace vzduchu. Prezentace dále obsahovala problematiku vnitřního prostředí školských zařízení a cíle projektu InAirQ směřujícího ke zlepšení kvality vzduchu ve školách. Součástí řešení problémů může být např. monitorování koncentrací znečišťujících látek, dotazníková šetření, zapojení žáků do měření. RNDr. Bohumil Kotlík Ph.D. (SZÚ Praha) zmínil současné faktory ovlivňující kvalitu vnitřního ovzduší, např. délka pobytu uvnitř budov, dokonale těsnící konstrukční prvky (plastová okna), nové materiály obsahující řadu chemických látek, klimatizační jednotky, bytová chemie. Projekt InAirQ realizovaný SZÚ by mohl na některé otázky odpovědět. Významné informace obsažené v dalších prezentacích se týkaly vztahu specifických akutních hospitalizací a znečištění ovzduší PM₁₀ na území měst Ostravy, vlivu expozice polychlorovaným bifenylům na poškození sluchu dětské populace v lokalitě bývalého závodu Chemko Strážske a postupu při vyhodnocování a řízení zdravotního rizika As z půdy při rekonstrukci mostu Kutná Hora.

Zdraví a pracovní prostředí

Doc. MUDr. Evžen Hrnčíř, CSc., MBA (UK Praha) se zaměřil na problematiku práce v hyperbarickém prostředí, např. práce potápěčů a osob obsluhujících přetlakové komory a na posudková kritéria pro rozhodování o zdravotní způsobilosti k těmto činnostem. Výskytem profesionálních kožních onemocnění a jejich prevencí se zabýval MUDr. Michael Vít (SZÚ Praha), který uvedl, že tyto nemoci představují v EU max. do 30 % všech nemocí z povolání. V posledních letech se snižuje výskyt profesionální iritační dermatitidy, zvyšuje se podíl výskytu kontaktního alergického ekzému. S velkým zájmem se setkala přednáška PharmDr. Šárky Kozákové, MBA (MOU Brno) s názvem „Preventivní a nápravná opatření pro snížení kontaminace cytotoxickými léčivy v pracovním prostředí“. Monitoring kontaminace probíhá od roku 2007, postupně se zpřesňují informace o úrovni pracovního rizika zdravotníků, kteří s cytostatiky pracují.

ATB rezistence

Třetí den konference patřil jednomu z nejzávažnějších celosvětových problémů – narůstající antimikrobi-

ální rezistenci. Stoupá počet infekcí vyvolaných multi-rezistentními mikroorganismy, v této souvislosti ročně umírá v Evropě přibližně 25 000 pacientů. Tyto informace poskytla MUDr. Barbora Macková (SZÚ Praha) a zdůraznila nutnost dodržování správné praxe v používání antimikrobních látek. K řešení problému byl ustanoven Národní antibiotický program, jehož cílem je zajištění efektivní antibiotické léčby. Doc. MUDr. Helena Žemličková, Ph.D. (SZÚ Praha) pokračovala sdělením o současném stavu rezistence na ATB v ČR a Evropě. Zmínila existenci EARS-Net (European Antimicrobial Resistance Surveillance Network), která shromažďuje data o výskytu a trendech ATB rezistence u invazivních bakteriálních izolátů od roku 1998. Na předchozí přednášky navázal doc. MVDr. Jan Bardoň, Ph.D., MBA (SVÚ Olomouc), který nadnesl otázku hospodářských zvířat, zejména drůbeže, jako zdroje multirezistentních bakterií. Přednáškou MUDr. Kräuffa Schwanhaeusera, MBA, Ph.D., MA, PH.D. o zásadním významu hygieny rukou ve zdravotnických zařízeních byl tento blok prezentací uzavřen.

Sexuálně přenosné nákazy

Poslední téma konference se týkalo původců sexuálně přenosných nákaz, o kterých hovořila MUDr. An-

drea Dzanová (Nemocnice Třinec) a dopadů AIDS včetně preventivních aktivit, prezentovaných PhDr. Hanou Malinovou, Ph.D. (Rozkoš bez rizika, Praha). Organizace Rozkoš bez rizika funguje úspěšně už 26 let. V rámci svých aktivit spojuje medicínské, behaviorální a sociální aspekty. Ukončení tohoto bloku i celé konference patřilo MUDr. Radimovi Uzlovi.

Závěr

O 18. ročník konference byl opět veliký zájem. Počet účastníků dosáhl 250, proběhlo 51 přednášek a vystaveno bylo 19 posterů. Zazněla závažná aktuální témata dnešní doby, a to napříč širokým spektrem odborníků z různých oblastí. Toto multioborové pojetí již tradičně vedlo k bohatým diskusím a závěrům. K pohodě všech přítomných přispěla příjemná atmosféra horského hotelu Sepetná, možnost využití wellness centra i společenský večer ve stylu Hippies. Děkujeme všem za přízeň, kterou této akci každoročně prokazují, a těšíme se na další setkání.

MVDr. Renáta Brablcová, za organizační tým